

УДК 271

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.3>

ІННОВАЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ ПАПИ ФРАНЦИСКА ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ШЛЮБУ І СІМ'Ї

ЯРОЦЬКИЙ Петро

*Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди
Національної академії наук України, вул. Трьохсвятительська 4, Київ, 01001
Україна*

Бібліографічний опис статті: Яроцький П. (2023). Інноваційне ставлення Папи Франциска до вирішення проблем шлюбу і сім'ї. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (18), 20–23. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.3>

Ці проблеми були поставлені папою Франциском на обговорення й прийняття відповідальних рішень Надзвичайним Синодом єпископів Католицької Церкви, який відбувся 2014-2016 рр. в Римі. Цей Синод папа закликав до вирішення таких проблем:

- за останні 25 років (на межі другого і третього тисячоліття) Католицька Церква втратила у багатьох країнах, зокрема в Європі і Латинській Америці, від 15 до 30 відсотків своїх парафіян;
- в цих умовах проблемою, як сказав Франциск, що «розбурхує суспільство і Церкву», є шлюб та сім'я, оскільки віруючі західного світу все більше нехтують церковним шлюбом, розлучаються і повторно одружуються, але вже поза Церквою (оскільки Церква не визнає таких шлюбів), і в результаті відбувається відторгнення цих людей від Церкви;
- постійно збільшується така форма подружніх інтимних зв'язків, як конкубінат (тривале позашлюбне співжиття з незаміжньою жінкою), тобто офіційно незареєстрований шлюб, сімейне влаштування «на віру» (як кажуть в народі: «без штампа в паспорті»);
- зростає кількість змішаних сімей з різноконфесійними подружніми парами і проблемою неконфесійно спрямованого виховання дітей;
- гомосексуалізм і одностатеві шлюби набувають легітимності;
- природне зачаття і народження дітей підміняється сурогатним материнством.

Католицька Церква повинна дати, як зазначив папа Франциск, відповідь на ці болючі для неї проблеми, які, по суті, стосуються більше як третини (37%) тих, які були хрещені й вінчані церковним шлюбом, а зараз знаходяться в стані розлучених або живуть в цивільному шлюбі і конкубінаті.

Отже, йдеться про те, чи потрібно міняти канонічний механізм і церковне право, яке фактично залишає всі ці особи поза Церквою, не визнаючи канонічної

легітимності їх сучасного шлюбного стану, не допускає їх до духовного, зокрема євхаристійного, єднання з церковною спільнотою. Виникає питання про пастирство для таких осіб, щоб не залишати їх без церковної опіки, що стало нездоланою проблемою для вирішення Надзвичайним Синодом, більшість членів якого не зуміли вийти за межі свого догматизму і консерватизму.

Фактично на Синоді йшлося про створення нового і сучасного інституту душпастирства для осіб розлучених, а також тих, які живуть в цивільному шлюбі або в нетрадиційних шлюбних зв'язках - конкубінаті, у змішаних конфесійних сім'ях, одностатевих шлюбах і тих, які практикують сурогатне материнство. Такий інноваційний напрямок душпастирства, запропонований папою, не був належним чином сприйнятий Синодом і фактично був розмитий його неадекватними рефлексіями.

Дотримуючись традиційного підходу щодо недопущення розлучених осіб і тих, які повторно одружилися поза церковним шлюбом, до таїнств Сповіді і Причастя (євхаристії), не сприймаючи навіть вибіркового ставлення до них з урахуванням наявності дітей в таких сім'ях, проголосувала лише половина єпископів (74).

Пом'якшувальну для цієї проблеми пропозицію допускати таких осіб до спільнотного єднання з Церквою і поступового приєднання до таїнств теж не було прийнято (64 голосували проти). Негативно сприйнято пропозицію про врахування в пастирській діяльності наявності в окремих сім'ях осіб з гомосексуальною орієнтацією і надання відповідної душпастирської опіки таким сім'ям (62 – проти), що свідчить про протидію цих єпископів установкам Конгрегації віри, яка закликала ставитися до таких осіб з «милосердям і делікатністю».

Отже, Надзвичайний Синод єпископів Католицької Церкви засвідчив «відсутність у єпископів милосердя» у вирішенні актуальних проблем сім'ї та шлюбних відносин, закоренілий консерватизм і догматизм, який закриває шлях до реформування Церкви.

У зв'язку з цим Франциск оголосив милосердя основоположною програмою свого понтифікату. Щоб подолати ті спокуси, які супроводжували єпископів під час роботи Надзвичайного Синоду, папа Франциск постановив оголосити «Надзвичайний Ювілей - Священний Рік Милосердя» з 8 грудня 2015 р. до 20 листопада 2016 р., тобто на період заключної сесії Надзвичайного Синоду єпископів, які остаточно повинні були розглянути сучасні проблеми сім'ї та шлюбу і запропонувати папі свої рекомендації.

У буллі «*Misericordiae Vultus*», оприлюдненій у Ватикані 8 грудня 2014 р., папа Франциск виклав своє розуміння милосердя як «наріжного стовпа, що зміцнює існування Церкви» в сучасному глобалізованому і секулярному світі, як «головного напрямку євангелізаційної місії Церкви в цьому світі».

Папа Франциск категорично наполягає на тому, що «ніхто не може бути виключений від милосердя Божого. Церква є вітальною, в якій всіх приймають і нікого не відкидають. Чим більше гріх, тим більша любов Церкви до тих, які до неї приходять». У зв'язку з цим Франциск звернувся до єпископів на пленарній сесії Конгрегації духовенства з вимогою по-новому поставитися до формування корпусу священників і єпископів, щоб подолати консерватизм і догматизм нинішньої когорти духовенства у реформуванні Церкви.

Інноваційність ролі і місця жінки в Церкві. Реформування формації священства, як і реформування всієї Церкви, папа Франциск вважав необхідним і важливим для опрацювання нової «теології жінки». Роль і місце жінки в Церкві - проблема, яка постійно турбувала кардинала Бергольо ще під час його служіння в Аргентині. Він вважав, що жінка у християнстві відображає постать Богородиці. Жінка має дар материнства і ніжності: «Якщо ці якості не інтегровані між собою, то релігійна спільнота не лише перетворюється на патріархальну структуру, але й стає строгою, жорстокою й неправильно сакралізованою спільнотою».

Ставши папою Франциском, він відразу приступив до практичного вирішення проблеми жінки в Церкві. «Відвертість папи, - як зазначає головний редактор Ватиканського часопису «L'osservatore Romano», - однозначно і безперечно стосується реформи Церкви: без відвертого визнання ролі жінки марно сподіватися, що Церква буде життєвою й привабливою. А папа Франциск бажає саме такої Церкви, яка по-новому буде притягувати до себе віруючих і розпалювати їх серця. Жінка, сказав Франциск, допоможе Церкві зростати, бо угрунтований на рівності й співпраці зв'язок жінки і чоловіка зникає, перестає бути животворним, як діється сьогодні, тому Церква не розвивається».

Папа Франциск, по суті, уже сформулював критерії пропонованої ним «теології жінки». Він сказав те, що перед ним ніхто у Ватикані не мав сміливості сказати: «Церква без жінки – це як апостольська колегія без Марії. Роль жінки в Церкві – то не тільки материнство, але є більше важливою іконою Божої Матері. Подумайте, що Божа Матір є важливішою від апостолів! Саме так, важливішою від апостолів! Церква (в багатьох мовах) є жіночого роду, є Улюбленицею, Матір'ю. Але роль жінки в Церкві не повинна обмежуватися лише материнством. Ні! Ми повинні піти далі у зрозумінні ролі й харизмату жінок. Не можна зрозуміти Церкви без жінок зі своїм власним профілем і майбутньою перспективою <...> Це потрібно ясніше подати. Вважаю, що ми в Церкві не опрацювали глибокої теології жінки. Щось там робимо. Вже бачимо жінку міністрантку, її вже допускають читати в Церкві, керувати Карітасом <...> Але це далеко не все! Потрібно опрацювати глибоку теологію жінки! Я так думаю».

Повертаючись до цього питання в іншому контексті, Франциск знову, з характерною для нього відвертістю і натиском, підкреслив: «Жінка повинна бути чимось більшим, навіть містично більшим від того, що я сказав про теологію

жінки <...> Божа Матір, Марія була важливішою, ніж апостоли, диякони і священники. Як саме – це потрібно з'ясувати, бо немає теологічного пояснення цієї проблеми».

До цього можна додати, що папою Франциском створена спеціальна кардинальська комісія для опрацювання відсутньої в сучасній Католицькій Церкві «теології жінки». Разом з цим папа нагадує про складність цієї проблеми, оскільки щодо священницького висвячення жінок Церква висловила своє однозначне «ні». Сказав це папа Іван Павло II у категоричний спосіб. Отож, поки що ворота до священства жінок закриті. Але папа Франциск заповів кардиналам, як і всій церковній спільноті, «мислити категоріями сучасності й майбутнього буття Церкви, а не категоріями минулої її історії». У теологічних коментарях, які поширюються на предмет означеної Франциском ролі жінки в Церкві, прочитується актуальність цієї проблеми.

Відзначається, що опрацювання «теології жінки» стане вирішальним чинником реформи Церкви: «Без визнання рівноправного і навіть особливого статусу жінки в Церкві, Церква не розвиватиметься, як це очевидно сьогодні».

*Стаття надійшла до редакції 13.06.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 13.07.2023 р.*